

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

FACULTEIT LETTEREN

DEPARTEMENT GESCHIEDENIS

België en de Spaanse kwestie

Het Belgische diplomatieke beleid ten aanzien van Spanje
tussen 1944 en 1954

Promotor
Prof. Dr. E. LAMBERTS

Verhandeling aangeboden door
Jean Christophe KREMER tot
het behalen van de graad van
Licentiaat in de Geschiedenis

LEUVEN 1999

BIJLAGEN

1. Verschillende ministeries tussen 1940 en 1954
2. Het ministerie van Buitenlandse Zaken
 - Structuur van het Ministerie
 - Belangrijkste diplomaten
 - Spaanse diplomaten in Brussel
3. Korte biografieën van de belangrijkste personages Belgische en Spaanse
4. Enkele bronnen
 - a. Brief van Paul-Henri Spaak aan Jacques de Thier en het antwoord
 - b. Brief van Jacques de Thier aan Baron Hervé de Gruben
 - c. Verenigde Naties – Algemene Vergadering. Resolutie 32 (I/I)
 - d. Nota van de Belgische Regering aan de Verenigde Naties
 - e. Verenigde Naties – Algemene Vergadering. Resolutie 39 (I/II)
 - f. Verenigde Naties – Algemene Vergadering. Resolutie 386 (V)
 - g. Nota voor Paul van Zeeland – 14 januari 1950
5. Epiloog van de zaak Degrelle

BIJLAGE I. MINISTERIES TUSSEN 1940 EN 1954⁵⁰⁵

KABINET TE LONDEN

Ministerie H. Pierlot (mei 1940 – september 1944)(4 jaar en 4 maanden)
(Kath. – Soc. – Lib.)

E. M. + Op. Ond. + Landsv.	H. Pierlot	K	sedert 31 okt. 1940
Buit. Z. + Info & Propag.	P.-H. Spaak	S	id.
Fin. + Econ. Z.	C. Gutt	T	id.
Kol. + Justitie	A. de Vleeschauwer	K	id.
Just. + Voorlichting	Delfosse	C.D.	sedert okt. 1942
Bin. Z. + Landbouw	A. de Schryver	K	sedert 6 april 1943
Op. Wer. + Verkeer	A. Balthazar	S	id.
Z. Pf.	L. Denis (T), P. E. Janson (L), L. Matagne (L), E. Soudan (S), A. Vanderpoorten (K), Ch. d'Aspremont Lynden (K)		
Staatssecretarissen	J. Hoste (L), H. Rolin (S), Bondas (S) Richard, Jossart, Tschoffen (C.D.)		

REGENTSCHAP VAN PRINS KAREL

(20 september 1944 – 9 augustus 1950)

Na-oorlogs Ministerie H. Pierlot (27 september 1944 – 7 februari 1945)(5 maanden)
(Kath. – Soc. – Lib. – Com.)

E. M. – Z. Pf.	H. Pierlot	K	Landsv.	R. Demets	L
Buit. Z.	P.-H. Spaak	S	Kol.	A. de Vleeschauwer	K
Bin. Z.	E. Ronse	K	Op. Gez.	A. Marteaux	Co
Op. Ond.	V. de Laveleye	L		E. Ronse	16/11 K
Just.	M. Verbaet	K		A. van Acker	12/12
Fin.	C. Gutt	T	Ravit.	L. Delsinne	S
Landb. H. de la Barre d'Erquelines		K	Z. Pf.	C. de Visscher (K)	
Op. Wer.	H. Vos	S		R. Dispy (Co) tot	
16/11/44					
Arb., Soc. Voorz.	A. Van Acker	S		F. Demany (Co) id.	
Econ. Z. + Midd. vanaf	J. Delruelle	L		A. de Schryver (K)	
Verv., P.T.T., N.I.R.	E. Rongvaux	S		P. Kronacker (L)	
12/12/44					

⁵⁰⁵ Luykx, *Politieke Geschiedenis van België*, II, 940-943.

Ministerie A. van Acker (I) (12 februari 1945 – 2 augustus 1945)(6 maanden)
(Soc. – Kath. – Lib. – Com.)

E. M. + Kolenm.	A. van Acker	S	Econ. Z.	A. de Smaele	T
Buit. Z.	P.-H. Spaak	S	Verkeersw.	E. Rongvaux	S
Bin. Z.	A. van Glabbeke	L	Landsv.	L. Mundeleer	L
Op. Ond.	A. Buisseret	L	Kol.	E. de Bruyne	K
Just.	C. du Bus de Warnaffe	K	Op. Gez.	A. Marteaux	Co
Fin.	G. Eyskens	K	Nat. Inform.	E. Ronse	K
Landb.	L. Delvaux	K	Ravit.	E. Lalmand	Co
Op. Wer.	H. Vos	S	O. Slacht.	H. Pauwels	K
Arb., Soc. Voorz.	L.E. Troclet	S	Z. Pf.	P. Kronacker	L

Ministerie A. van Acker (II) (2 augustus 1945 – 9 januari 1946)(5 maanden)
(Soc. – Lib. – Com. – U.D.B.)

E. M. + Kolenm.	A. van Acker	S	Econ. Z.	A. de Smaele	T
Buit. Z.	P.-H. Spaak	S	Verkeersw.	E. Rongvaux	S
Bin. Z.	A. van Glabbeke	L	Landsv.	L. Mundeleer	L
Op. Ond.	A. Buisseret	L	Kol.	R. Godding	L
Just.	M. Grégoire	UDB	Op. Gez.	A. Marteaux	Co
Fin.	F. de Voghel	T	O. Slacht.	A. vd Branden de R	T
Landb.	R. Lefèbvre	L	Ravit.	E. Lalmand	Co
Op. Wer.	H. Vos	S	O. Schade	J. Basnijn	
UDB					
Arb., Soc. Voorz.	L.E. Troclet	S	Invoer	P. Kronacker	L

Ministerie P.-H. Spaak (I) (13 maart 1946 – 19 maart 1946)(1 week)
(homogeen Socialist)

E. M. – Buit. Z.	P.-H. Spaak	S	Econ. Z.	L.E. Troclet	S
Buit. H.	A. de Smaele	T	Verkeersw.	E. Rongvaux	S
Bin. Z.	J. Merlot	S	Landsv.	R. de Fraiteur	T
Op. Ond.	L. Collard	S	Kol.	L. Craeybeckx	S
Just.	H. Rolin	S	Op. Gez.	J. van Beneden	T
Fin.	F. de Voghel	T	Arb., Soc. Voorz.	A. van Acker	S
Landb.	A. Wauters	S	Ravit.	G. Moens de Fernig	T
Op. Wer.	H. Vos	S	O. Slacht.+ Schade	P. Vermeyleen	S

Ministerie A. van Acker (III) (31 maart 1946 – 10 juli 1946)(3,5 maanden)
(Soc. – Lib. – Com.)

E. M. + Kolenm.	A. van Acker	S	Verkeersw.	E. Rongvaux	S
Buit. Z. + H.	P.-H. Spaak	S	Landsv.	R. de Fraiteur	T
Bin. Z.	A. Buisseret	L	Kol.	R. Godding	L
Op. Ond.	H. Vos	S	Op. Gez.	A. Marteaux	Co
Just.	A. van Glabbeke	L	Begrot.	J. Merlot	S
Fin.	F. de Voghel	T	Ravit.	E. Lalmand	Co
Landb.	R. Lefèbvre	L	Wederopb.	J. Terfve	Co
Op. Wer.	J. Borremans	Co	Nat. Wederuitr.	A. de Smaele	T

Arb., Soc. Voorz.	L. E. Troclet	S	Invoer	P. Kronacker	L
Econ. Z.	A. Devèze	L			

Ministerie C. Huysmans (3 augustus 1946 – 12 maart 1947)(8 maanden)
(Soc. – Lib. – Com.)

E. M. - Z. Pf.	C. Huysmans	S	Verkeersw.	E. Rongvaux	S
Buit. Z. + H.	P.-H. Spaak	S	Landsv.	R. de Fraiteur	T
Bin. Z.	A. Buisseret	L	Kol.	R. Godding	L
Op. Ond.	H. Vos	S	Op. Gez. + Gezin	A. Marteaux	Co
Just.	A. Lilar	L	Begrot.	J. Merlot	S
Fin.	J. Vauthier	T	Ravit.	E. Lalmand	Co
Landb.	R. Lefèbvre	L	Wederopb.	J. Terfve	Co
Op. Wer.	J. Borremans	Co	Nat. Wederuitr.	P. de Groote	S
Arb., Soc. Voorz.	L. E. Troclet	S	Invoer	P. Kronacker	L
Econ. Z.	H. Liebaert	L			

Ministerie P.-H. Spaak (II) (20 maart 1947 – 27 juni 1949)(2 jaar en 2 maanden)
(Soc. – CVP)

E. M. + Buit. Z.	P.-H. Spaak	S	Verkeersw.	A. van Acker	S
Buit. H.	F.X. vd Straeten	CVP			
27/11/48:	G. Moens de Fernig	T	Landsv.	R. de Fraiteur	T
Bin. Z.	P. Vermeylen	S	Kol.	P. Wigny	CVP
Op. Ond.	C. Huysmans	S	Op. Gez.	A. Verbist	CVP
Just.	P. Struye	CVP	27/11/48:	F.X.vd Straten	CVP
27/11/48:	H. Moreau de Melen	CVP	Begrot.	J. Merlot	S
Fin.	G. Eyskens	CVP	Ravit. + Invoer	G. Moens de Fernig	T
Landb.	M. Orban	CVP	Wederopb.	R. de Man	CVP
Op. Wer.	O. Behogne	CVP	Nat. Wederuitr.	G. de Groote	S
Arb., Soc. Voorz.	L. E. Troclet	S	+ Econ. Coörd.		
Econ. Z.+ Midd.	J. Duvieusart	CVP	Brandstof & Energie	A. Delattre	S

Ministerie G. Eyskens (I) (11 augustus 1949 – 6 juni 1950)(10 maanden)
(CVP – Lib.)

E. M. Z. Pf.	G. Eyskens	CVP	Econ. Z. + Midd.	J. Duvieusart	CVP
Buit. Z. + H.	P. van Zeeland	K/T	Verkeersw.	P.W. Segers	CVP
Bin. Z.	A. de Vleeschauwer	CVP	Landsv.	A. Devèze	L
Op. Ond.	L. Mundeleer	L	Kol.	P. Wigny	CVP
Just.	A. Lilar	L	Op. Gez.	A. van Glabbeke	L
Fin.	H. Liebaert	L	Wederopb.	J. Rey	L
Landb.	M. Orban	CVP	Econ. Coörd +	H. Carton de Wi	CVP
Op. Wer.	A. Buisseret	L	Nat. Wederuitr.		
Arb., Soc. Voorz.	O. Behogne	CVP	Z. Pf.	O. Dierckx	L

Ministerie J. Duvieusart (8 juni 1950 – 11 augustus 1950)(3 maanden)
(homogeen CVP)

E. M. Z. Pf.	J. Duvieusart	CVP	Econ. Z. + Midd.	G. Eyskens	CVP
Buit. Z. + H.	P. van Zeeland	K/T	Verkeersw.	P.W. Segers	CVP
Bin. Z.	A. de Vleeschauwer	CVP	Landsv.	H. Moreau de Melen	
Op. Ond.	P. Harmel	CVP	Kol.	P. Wigny	CVP
Just.	H. Carton de Wi	CVP	Op. Gez.	A. de Taeye	CVP
Fin.	J. van Houtte	CVP	Wederopb.	A. Dequae	CVP
Landb.	M. Orban	CVP	Arb., Soc. Voorz.	O. Behogne	CVP
Op. Wer.	A. Coppé	CVP			

REGERINGSPERIODE VAN BOUDEWIJN I

(sedert 10 augustus 1950/17 juli 1951)

Ministerie J. Pholien (16 augustus 1950 – 9 januari 1952)(17 maanden)
(homogeen CVP)

E. M. Z. Pf.	J. Pholien	CVP	Econ. Z. + Midd.	A. Coppé	CVP
Buit. Z.	P. van Zeeland	K/T	Verkeersw.	P.W. Segers	CVP
Bin. Z.	M. Brasseur	CVP	Landsv.	BEM. de Greef	T
Op. Ond.	P. Harmel	CVP	Kol.	A. Dequae	CVP
Just.	L. Moyersoen	CVP	Volksg. & Gezin	A. de Taeye	CVP
Fin.	J. van Houtte	CVP	Wederopb.	A. de Boodt	CVP
Landb.	C. Héger	CVP	Buit. H.	J. Meurice	CVP
Op. Wer.	O. Behogne	CVP	Arb., Soc. Voorz.	G. van den Daele	CVP

Ministerie J. van Houtte (15 januari 1952 – 12 april 1954)(2 jaar en 4 maanden)
(homogeen CVP)

E. M. Z. Pf.	J. van Houtte	CVP	Econ. Z. + Midd.	J. Duvieusart	CVP
Buit. Z.	P. van Zeeland	K/T	Verkeersw.	P.W. Segers	CVP
Bin. Z.	L. Moyersoen	CVP	Landsv.	BEM. de Greef	T
Op. Ond.	P. Harmel	CVP	Kol.	A. Dequae	CVP
Just.	J. Pholien (*)	CVP	Volksg. & Gezin	A. de Taeye	CVP
Fin.	A. E. Janssen	CVP	Wederopb.	A. Coppé (**)	CVP
Landb.	Ch. Héger	CVP	Buit. H.	J. Meurice	CVP
Op. Wer.	O. Behogne	CVP			
Arb., Soc. Voorz.	G. van den Daele	CVP			

*: sedert 3/9/52: L. Lagae, en 13/12/52: du Bus
** tot 9 aug. 1952: benoemd in EGKS

NOOT:

Ministerie A. van Acker (IV) (22 april 1954 – 2 juni 1958)(4 jaar en 3 maanden)
(Soc. – Lib.)

Buit. Z.	P.-H. Spaak	S	tot 11/5/57, daarna	V. Larock.
----------	-------------	---	---------------------	------------

BIJLAGE II. HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Structuur van het Belgisch Ministerie van Buitenlandse Zaken⁵⁰⁶

Minister van Buitenlandse Zaken

Secretaris-generaal

Alg. Directie van de Alg. Diensten	Alg. Directie van de Politiek (P)	Alg. Directie van de Kanselarij	Alg. Directie van de Buitenl. Handel
1 ^{ste} Directie Geografische Sectoren	2 ^e Directie Internat. Organ. en Vrederegeling	3 ^e Directie Regionale Pacten	4 ^e Directie Informatie en Culturele rel.
o.a. Sectie IV Zuid-Europa	o.a. Sectie I Internat. Organ.	o.a. Sectie II Vrederegeling	

⁵⁰⁶ *Belgique et ONU*, 109.

Topdiplomaten in het Ministerie van Buitenlandse Zaken⁵⁰⁷

Wetstraat, 8 te Brussel.

Kabinet van Paul-Henri Spaak: 1944-1949

Kabinet van Paul van Zeeland: 1949-1954

jaar	Kabinetschef	Secretaris- Generaal	Dir.-Gen. Van de P.	Sectie IV
1944 (a)				
1945 (a)			H. de Gruben	
1946	W. Loridan	F. Van Langenhove	Romrée de Vichenet	
1947 (a)	W. Loridan			
1948	C. Seyfert	H. de Gruben	W. Loridan	
1949 (b)	C. Seyfert	H. de Gruben	W. Loridan	M. Mineur
1950	Colot	H. de Gruben	W. Loridan	M. Mineur
1951	Poswick	H. de Gruben	L. Scheyven	M. Mineur
1952	Poswick	H. de Gruben	L. Scheyven	M. Mineur
1953	Poswick	L. Scheyven	N.	M. Mineur
1954	Poswick	L. Scheyven	Delvaux de Fenffe	M. Mineur

(a): geen gegevens beschikbaar

(b): regeringswissel in augustus 1949

Belgische diplomatieke missie in Madrid, Spanje

1944	Zakengelastigde	Jacques de Thier
1945	Zaakgelastigde	
1946	id.	
1947	Zaakgelastigde	Baron Antoine Beyens
1948	id.	
1949	id.	
1950	id.	
1951	Ambassadeur	Z.H. Prins Eugène Lamoral de Ligne
1952	id.	
1953	id.	
1954	id.	

⁵⁰⁷ Overgenomen uit de jaarlijkse *Annuaire administratif et judiciaire de Belgique et de la Capitale* (Brussel). Zij zijn echter de bevoegde ambtenaren die een rol hebben gespeeld bij het tot stand komen van de politiek ten aanzien van Spanje in de periode 1944-1954.

Spaanse diplomatieke missie in Brussel, België⁵⁰⁸

Consulaat te Brussel; Wetenschapsstraat, 19 in Brussel (Casa de España)

Ambassade

(Sinds 1948) Montoyerstraat, 26 in Brussel

1944	Consulaat-generaal te Antwerpen	D. Juan Manuel de Arístegui y Vidamre
1945	id.	
1946	Zaakgelastigde	D. Antonio Gullón Gómez
1947	id.	
1948	Zaakgelastigde	D. Miguel Espelins y Pedrosa, Conde de
1949	id.	Morales
1950	id.	
1951	Ambassadeur	D. Carlos Miranda y Quartín, Conde de
1952	id.	Miranda
1953	id.	
1954	id.	

Opmerkelijk was het ambassadepersoneel verbonden aan de Spaanse ambassade van Brussel in vergelijking met het Belgische ambassadepersoneel in Madrid. De Belgische zaakgelastigde de Thier en Beyens waren meestal alleen, met uitzondering van de Consul en Kanselier Crener. In 1947 waren er in de Spaanse ambassade al twee secretarissen (1° en 2° klasse). Een jaar later waren dat er drie (van de 1° tot de 3° klasse) en twee attachés voor economische zaken. In 1949 verving een ambassaderaad en een secretaris 3° klasse de twee secretarissen. In 1951 werd met de komst van een nieuwe Spaanse ambassadeur in Brussel ook een nog een Ministro consejero (raadgevend minister, soort ambassaderaad) benoemd, naast het al bestaande personeel. In 1954 had de ambassadeur zeven diplomaten onder hem, waaronder vier attachés voor culturele, militaire en economische zaken.

⁵⁰⁸ Ministerio de Asuntos Exteriores, *Representantes de España en el Extranjero*. 1945-1955.

BIJLAGE III. BIOGRAFIEËN

BEYENS, Antoine Baron (Parijs, 1906-)⁵⁰⁹. Pas afgestudeerd in de Rechten stapte hij in de sporen van zijn vader als Belgische diplomaat. Voor de Tweede Wereldoorlog was hij in Washington en in Mexico en tijdens de oorlog te Londen. Hij werd als *go-between* tussen het Foreign Office en minister van Buitenlandse Zaken Spaak gebruikt. In november 1945 werd hij benoemd tot ambassaderaad te Madrid om de Thier te helpen in zijn onderhandelingen met de Spaanse overheid bij de uitlevering van Léon Degrelle. Op 15 december 1946 volgde hij de Thier op als zaakgelastigde. Tot begin 1951 bleef hij te Madrid. Zijn rapporten, zoals deze van de Thier, gaven blijk van een grondige kennis van het probleem. Zijn zin voor synthese werd aangetoond in een precies jaaroverzicht. Daarna ging hij als consul-generaal naar Rabat. Zijn liefde voor het Iberisch schiereiland werd bekroond toen hij in 1959 België vertegenwoordigde als ambassadeur te Lissabon en in 1962 weer te Madrid tot 1967. Hij beëindigde zijn carrière bij het ministerie in Brussel als hoofd van de “Dienst van Inspectie van het buitenlands personeel.”

DEGRELLE, Léon (Bouillon, 1906-Málaga, 1994)⁵¹⁰. Studeerde Rechten te Namen en te Leuven, maar gaf zijn studies op om de leiding te nemen van de uitgeverij Rex. De katholieke partij distantieerde zich in 1934 van de uitgeverij en Degrelle begon dan zijn politieke loopbaan. Vermits hij geen gehoor kreeg in de katholieke partij stichtte hij begin 1936 de fascistische beweging Rex die dankzij Degrelle's persoonlijkheid en spreektalent snel, en kortstondig, succes kende. In 1937 leed Degrelle bij de door hem uitgelokte tussentijdse verkiezingen een nederlaag tegen eerste minister Paul van Zeeland, gesteund door de drie nationale partijen. Pas in 1939 werd hij in de Kamer verkozen en bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd hij het land uitgezet, maar keerde terug en preekte voor collaboratie. In 1941 trok hij samen met de door hem opgerichte Légion Wallonie naar het Oostfront om er tegen het communisme te vechten. Op het einde van de oorlog werd hij benoemd tot generaal van de Waffen-SS. Op 29 december 1944 werd hij bij verstek veroordeeld en door België beschouwd als “le traître”. Na de oorlog bereikte clandestien Spanje. De hele problematiek van de uitlevering, aangevraagd door België, werd in deze verhandeling besproken. Enkele jaren na Franco's dood werd hem verboden politieke activiteiten te verrichten. In 1954 werd hij door een Spaanse wettig geadopteerd en kreeg hij de Spaanse nationaliteit. In 1964 werd in België, na de verjaring van zijn straf, de *Lex Degrelliana* afgekondigd waar Degrelle de toegang tot België voor de komende tien jaar nogmaals geweigerd werd. Deze wet werd elk decennia en tot zijn dood steeds hernieuwd. Sinds zijn dood op 1 april 1994 mag ook zijn stoffelijk overschot het Belgisch grondgebied niet betreden. Degrelle schreef verschillende boeken na de oorlog die in België verboden waren. Eind jaren 1980 kwam Degrelle nogmaals in het nieuws nadat BRT-journalist Maurice De Wilde hem heeft geïnterviewd voor zijn documentaire over de Nieuwe Orde.

⁵⁰⁹ Korte biografie gegeven door het AMBZ.

⁵¹⁰ “Degrelle” in *Grote Winkler Prins*. Dl. 7, 194-195. Verder ook: Grote Winkler Prins, *De Wereld in 1994*, 406.

De BORBÓN Y BATTENBERG, Don Juan (Kasteel La Granja – Segovia, 1913- Madrid, 1993)⁵¹¹. Tweede zoon van koning Alfonso XIII. Bij de proclamatie van de Tweede Republiek in 1931 volgde hij zijn vader in ballingschap en moest daardoor zijn studies bij de Spaanse marine beëindigen. Hij studeerde verder bij de Britse marine. In 1932 werd hij als troonopvolger aangesteld en drie jaar later trouwde hij met María de las Mercedes de Borbón y Orleans. Het paar ging in Rome wonen, waar onder andere de latere Juan Carlos geboren werd, en vestigde zich na de dood van Alfonso XIII, in 1941, definitief in Portugal. Daar publiceerde hij zijn verschillende “manifesten” waarin hij opriep op een democratisering van Spanje. In 1947 ontmoette hij Franco op diens yacht nabij de kust van San Sebastian waar besloten werd dat Don Juan Carlos zijn studies in Spanje moest afleggen. Maar tussen hem en Franco ging het nooit goed omdat, dit wordt tenminste vandaag in de meeste studies duidelijk aangetoond, Don Juan de enige was die openlijk over democratie sprak, iets wat voor Franco onaanvaardbaar was. Om deze reden heeft Franco zijn zoon Don Juan Carlos als opvolger aangeduid in 1969. Franco’s idee was een nieuwe monarchie *in te stellen* in plaats van de oude (verpersoonlijk door Don Juan) te *restaureren*. Tussen vader en zoon begon een ware Griekse tragedie totdat in 1977 Don Juan, officieel, zijn rechten als troonpretendent opgaf. Maar al bij de dood van Franco twee jaar eerder was hij het die bij zijn aanhangers aandrang om zijn zoon te steunen.

De GRUBEN, Hervé (Baron)⁵¹². Na zijn studies in de rechten begon hij, in 1926, zijn diplomatieke loopbaan bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Eén jaar later werd hij naar Berlijn gestuurd, waar hij tot in 1936 verbleef. Na zijn korte verblijf bij het kabinet van Eerste Minister Paul van Zeeland werd hij in Washington benoemd. Daar verbleef hij tot het einde van de oorlog bij ambassadeur en oud-premier G. Theunis, samen met Jacques de Thier waar hij zich bezighield met de Koningskwestie (hij stelde de “reactiebrief” van Theunis op na de circulaire van de graaf van Ursel die alle Belgische diplomaten vroeg de Koning te blijven steunen) en internationale vraagstukken zoals de oprichting van de UNO, de toekomst van Europa en het lot van Duitsland. Tussen 1945 en 1953 verbleef hij te Brussel waar hij adjunct directeur-generaal, later directeur-generaal van de Politiek en uiteindelijk Secretaris-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. was. De economische relaties met de Verenigde Staten en het probleem van Duitsland namen al zijn tijd in. Zijn kennis van het Duitse probleem leed ertoe dat hij benoemd werd als eerste ambassadeur te Bonn in 1953. Daar verbleef hij tot zijn pensioen in 1956. Hij publiceerde ook enkele artikels voornamelijk in de *Revue Générale*, *Res Publica* en *Chronique de Politique Étrangère*.

De LEQUERICA, José Félix⁵¹³. Deze politicus, falangist van het eerste uur, Franco’s ambassadeur bij maarschalk Pétain tijdens het Vichy-regime. Tijdens de oorlog was hij uitgesproken Duitsgezind, maar als opportunist trachtte hij, eens hij in augustus 1944 minister was, goed gezien te worden door de geallieerden. Door de geplande Opsmukoperatie van Franco om in gunst te komen van de geallieerden na het einde van de oorlog maakte hij plaats voor de katholieke Martín Artajo. Hij werd door de nieuwe minister benoemd tot inspecteur van de ambassades en moest zo in de verschillende hoofdsteden de Spaanse ambassades bezoeken en evalueren. Maar eens in Washington

⁵¹¹ Fusi, *Franco*, 302. – Vilallonga, *o.c.*, 37-41.

⁵¹² Gotovitch, J. *Archives Baron Hervé de Gruben in Inventaires 13. Centre de Recherches et d’Études historiques de la Seconde Guerre Mondiale*. Brussel, 1982, 20p. Ook zijn persoonlijke archieven bevatten niets over Spanje in de behandelde periode.

⁵¹³ Presentatie in: Thier, *Diplomate*, 95.

aangekomen, bleef hij er en vestigde hij er zich. In de Amerikaanse hoofdstad leidde hij er de zogenaamde Spanish lobby. Deze had tot doel de Spaanse zaak te pleiten. Ook was hij de officieuze vertegenwoordiger van het regime bij de Verenigde Naties.

De LIGNE, Prins Eugène Lamoral (Breuilpont (F), 1893 – Belœil, 1960). Gran de España en ridder van de Orde van het Gulden Vlies. Na zijn humaniora in Brugge begon hij een militaire loopbaan waar hij, na de Eerste Wereldoorlog, het tot Luitenant-kolonel bracht. In 1919 begon hij zijn diplomatieke carrière. Zo was hij voor de Tweede wereldoorlog in Boekarest, Parijs, Madrid (tijdens de laatste jaren van de monarchie), Oslo, Stockholm en Kopenhagen. Tijdens de oorlog was hij successief in Londen en Washington. In 1947 werd hij de eerste Belgische ambassadeur in New Delhi. Van Zeeland benoemde hem, na de resolutie 386 (V) van 4 november 1951 dan als opvolger van zaakgelastigde baron Beyens in Madrid. Zo was hij de eerste Belgische ambassadeur in Madrid sinds het vertrek van graaf de Romrée in november 1940. In Madrid verdedigde hij sterk de Belgische belangen, onderhandelde hij een luchtvaartakkoord en ijverde hij ook voor culturele relaties. Hij verbleef er tot zijn pensioen in 1957.

De THIER, Jacques (Heusy (Luik), 1900 – Brussel, 1993)⁵¹⁴. Deze Belgische diplomaat studeerde Rechten aan de universiteit van Luik. In de jaren dertig was hij tweemaal op post in Berlijn (van december 1932 tot mei 1935 en van oktober 1936 tot februari 1938). Daarna werd hij secretaris en later ambassaderaad te Washington gedurende de Tweede Wereldoorlog. Op 25 maart 1944 werd hij door toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Spaak naar Madrid gestuurd. Zijn verblijf daar tot het einde van 1946 betekende een onafgebroken moment van spanning tussen België en Spanje; eerst onderling tussen de twee landen zelf met als hoogtepunt de zaak Degrelle en later in het kader van de Verenigde Naties met als hoogtepunt de resolutie van de Algemene Vergadering van 12 december 1946. Zijn rapporten reflecteerden een juiste en onpartijdige kijk op de “Spaanse kwestie” dankzij zijn goede contacten met andere buitenlandse diplomaten. Tussen 1948 en 1955 werd hij consul-generaal in New-York en ambassadeur van België in Mexico (1955-1958), Ottawa (1958-1962) en uiteindelijk in Londen (1962-1965). De Thier publiceerde eerder herinneringen dan memoires.

FRANCO BAHAMONDE, Francisco (El Ferrol, 1892 – Madrid, 1975). Deze Spaanse generaal was geen uitstekend student in de Militaire Academie van Toledo, maar maakte wel veel indruk in Spaans-Marokko in de strijd tegen de Rif-Kabylen. Op 33-jarige leeftijd werd hij tot Generaal benoemd en later werd hij hoofd van de Generale Staff. Tijdens de coup van 18 juli 1936 door de militairen tegen de Tweede Republiek, geleid door socialisten en dat het begin inluidde van de Burgeroorlog, speelde Franco aanvankelijk geen belangrijke rol. Door zijn rechts en autoritair karakter kon hij zich toch als leider (caudillo) opstellen van het opstandige Spanje. Hij liet er slechts de fascistische Falange als politieke partij toe en genoot ook steun van Hitler en Mussolini in zijn strijd tegen de republikeinen. Na de eindoverwinning op 1 april 1939 aanvaardde hij geen verzoening met de overwonnen. Zijn dubieuze houding in de Tweede Wereldoorlog (neutraal dan non-belligerent en dan weer neutraal en het sturen van de Blauwe Divisie naar het Oostfront om er tegen de communisten te vechten) en het fascistische karakter van zijn regime leidde ertoe dat Spanje door de internationale gemeenschap verbannen en veroordeeld werd. De anticommunist Franco wist echter, dankzij de Koude Oorlog, het vertrouwen te winnen van de Verenigde Staten die zou

⁵¹⁴ Korte biografie gegeven door het AMBZ. Zijn boek: *Un diplomate au XXe siècle*. Brussel, 1990, 195p.

resulteren in het Pact van Madrid uit 1953. Twee jaar later werd Spanje lid van de Verenigde Naties. Maar door grote weerstand in Europa werd het voor Spanje onmogelijk toe te treden tot de vele naoorlogse Europese organisaties gaande van Marshallplan tot het Verdrag van Rome. In de jaren 1960 hield Franco zijn economische politiek van autarchie en protectionisme het voor bekeken en bloeide de Spaanse economie dankzij de promotie van het toerisme, de export van haar producten en de geldstroom van Spaanse gastarbeiders in Europa. Franco bleef de bron van het politieke leven in Spanje. In 1969, op gevorderde leeftijd en al een tijdje lijdend aan de ziekte van Parkinson, benoemde Franco zijn opvolger: Don Juan Carlos, kleinzoon van de laatste Spaanse koning. Met deze benoeming begon het regime aan haar laatste fase: deze van het afwachten op iets nieuws. Er werd meer en meer geprotesteerd tegen het regime door studenten, arbeiders en de Basken met ETA (wat voor het eerst sinds de jaren 1940 weer zware represailles met zich meebracht). Het was duidelijk dat bij zijn overlijden Franco werd aanzien als een anachronisme maar toch was men niet gerust wat er precies na zijn dood zou gebeuren.

MARTÍN ARTAJO, Alberto (Madrid, 1905-1979)⁵¹⁵. Hij was licentiaat in de Rechten van de Centrale Universiteit van Madrid en daarna advocaat bij de Raad van State in 1931. Als intieme medewerker van kardinaal Herreria Oria werd hij benoemd tot secretaris-generaal en later voorzitter van de katholieke beweging *Acción Católica*. Van 1945 tot 1957 was hij de Minister van Buitenlandse Zaken van Franco. Bij de aanvang van zijn lange ministerschap moest hij machteloos toezien hoe zijn land door de internationale gemeenschap werd geïsoleerd, met een hoogtepunt door de resolutie van de Verenigde Naties op 12 december 1946. Vandaag aanvaardt men dat hij naast Franco de bezielende kracht was achter de ondertekening van het Pact met de Verenigde Staten en het Concordaat met de Heilige Stoel. Het hoogtepunt van zijn mandaat was, als gevolg van deze twee akkoorden, de aanvaarding van Spanje in de UNO. Nadat hij door Franco werd ontslagen in 1957 (zonder een teken van erkentelijkheid zou hij later zeggen) was hij secretaris-generaal van de Raad van State, afgevaardigde van de *Editorial Católica* en voorzitter van de *Asociación Católica Nacional de Propagandistas* en schreef hij zich weer in aan de balie van Madrid. Er verscheen nog geen enkele werk over deze cruciale personage uit de XX^{ste} eeuwse Spaanse geschiedenis.

SPAAK, Paul-Henri (Schaarbeek, 1899-Brussel, 1972)⁵¹⁶. In 1932 werd deze advocaat van vorming verkozen als socialistische lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Drie jaar later werd hij benoemd tot minister van Transport en daarna, onder het premierschap van Van Zeeland, minister van Buitenlandse Zaken. Tussen midden mei 1938 en begin februari 1939 werd hij de eerste socialistische eerste minister en behield hij het portefeuille van Buitenlandse Zaken. Daar ontpopte hij zich tot één van de vurigste verdedigers van het neutralisme als enige mogelijke buitenlandse politiek voor België. Zeven maanden later, na de inval van Duitsland in Polen nam hij weer het portefeuille van Buitenlandse Zaken waar in de regering Pierlot-III. Als in mei 1940 Duitsland België aanviel, kwam het tot een breuk met Koning Leopold III die in het bezette België verkoos te blijven. Dit dispuut leidde tot het begin van de zogenaamde koningscrisis. Hij vluchtte, samen met de regering, naar Londen waar hij het neutralisme liet varen en de fundamenten legde voor de Benelux. Na de oorlog bleef hij onafgebroken minister van Buitenlandse Zaken totdat de socialisten de verkiezingen verloren in 1949. De oorlog had hem de noodzaak laten inzien om een verenigd Europa

⁵¹⁵ Fusi, *Franco*, 306.

⁵¹⁶ "Spaak, Paul-Henri" *1973 Britannica Book of the Year*, 517-518.

te bepleiten. In 1946 werd hij benoemd tot de eerste voorzitter (van de Algemene Vergadering) van de UNO. In 1947 was hij de van de architect van het Pact van Brussel ondertekend door de Benelux, Frankrijk en Groot-Brittannië. Om het Marshallplan te verwezenlijken, werd de OEES opgericht. Spaak nam ook hier bij deze vergadering het eerste voorzitterschap op. Hij speelde bij de totstandkoming van de NAVO geen rol, maar was er, in 1949, weer als eerste bij om voorzitter te worden van de Algemene Vergadering van de Raad van Europa. Onder zijn impuls aanvaardde deze Vergadering het Plan Schuman ter oprichting van de EGKS. Na de verkiezingen van 1954 werd hij weer minister van Buitenlandse Zaken en werkte aan de voorbereiding van het verdrag van Rome in 1957. In dat jaar werd hij verkozen tot Secretaris-generaal van de NAVO tot hij in 1961 ontslag nam om samen met Théo Lefèvre de regering te leiden. Hij onderhandelde nog een verdrag met Moïse Tshombe en verliet het politiek leven in 1966. In 1957, als één van de Vaders van Europa, kreeg hij de Karel de Grote-prijs voor zijn geleverd werk bij de totstandkoming van de EEG.

Van ZEELAND, Paul (Zinnik, 1893-Brussel, 1973)⁵¹⁷. Deze politicus en econoom studeerde te Leuven Rechten, Politieke en Diplomatieke Wetenschappen en behaalde ook een baccalaureaat in de Thomistische Wijsbegeerte. Verder studeerde hij economie te Princeton. Tussen 1925 en 1935 was hij hoogleraar in Leuven. Vanaf 1926 werd hij directeur van de Nationale Bank van België en in 1934 vice-gouverneur. Hij bepaalde in grote mate het monetair beleid tijdens de economische crisis. Als extraparlementariër leidde hij tussen 1935 en tot 1937 drie coalitieregeringen van nationale unie. Hij was ook in de eerste coalitieregering minister van Buitenlandse Zaken. Dankzij hem kon België de internationale economische crisis min of meer overleven dankzij een progressistisch plan, uitgedokter door H. De Man. Onder zijn beleid keerde België ook officieel terug naar neutraliteitspolitiek en werd de dienstplicht verlengd. Zijn ontslag was het gevolg van persoonlijke aanvallen in verband met zijn relaties met de Nationale Bank. Tijdens de oorlog verbleef hij in de Verenigde Staten en Londen waar hij benoemd werd tot voorzitter van de Commissie voor de studie van de naoorlogse problemen. Op 19 maart 1946 werd hij gecoöpteerd Senator van de CVP. Tussen 1949 en 1954 kreeg hij het portefeuille van Buitenlandse Zaken. Als overtuigd pro-Europeaan ondertekende hij in naam van België de verdragen van de EGKS (1951) en de EDG (1952). Hij genoot internationale faam als econoom en financieel deskundige. Hij heeft zelf enkele economische werken geschreven. De meeste werken over hem zijn lovend.

⁵¹⁷ “Zeeland, Paul van” in *Grote Winkler Prins*. Dl. 25, 266-267. En “Van Zeeland, Paul” in *1974 Britannica Book of the Year*, 528.

BIJLAGE IV. BRONNEN

1. Brief van Paul-Henri Spaak aan Jacques de Thier en het antwoord⁵¹⁸

Ministère des Affaires Etrangères
et du Commerce Extérieur
de Belgique

Reçu le 20 juillet
Londres, le 8 juillet 1944

Mon cher de THIER,

J'ai lu avec intérêt votre rapport du 24 juin. Vous aurez déjà, au moment où vous recevrez cette lettre, lu les instructions qui vous auront été envoyées par le Département. Je crois qu'il est bon que je vous fasse cependant connaître mon sentiment personnel.

Je ne veux pas entrer avec vous dans une discussion d'ordre juridique pour savoir si oui ou non les Espagnols ont rompu les relations avec la Belgique. Le droit international a vu tant de choses extraordinaires depuis quelque temps, qu'il est bien difficile de savoir où est la vérité. Mais il ne faut pas oublier que ce fut, pour le moins, une situation étrange si les relations diplomatiques n'étaient pas rompues, que de voir le Premier Ministre et le Ministre des Affaires Etrangères arrêtés (il n'y a pas d'autre mot) par les autorités espagnoles et, au lendemain de leur fuite, de voir l'Ambassadeur chassé (il n'y a pas d'autre mot non plus) dans les 48 heures. Qu'après cela, certains milieux espagnols déclarent qu'ils n'ont, vis-à-vis de notre pays, que de bonnes intentions ... je puis bien le croire, mais ils ont eu une bizarre façon de nous les témoigner à un moment où nous étions vaincus par les allemands.

Si je vous rappelle ces faits, ce n'est pas pour en faire la base d'une politique de ressentiments. Plusieurs années se sont déjà écoulées, nous nous sommes échappés d'Espagne sans être repris et nous sommes aujourd'hui presque victorieux. Voilà suffisamment d'éléments pour me permettre d'apprécier les événements anciens avec une complète sérénité, en supposant que j'aie, à un moment quelconque perdu celle-ci.

La question politique est toute autre: faut-il, pour le moment, aller dans nos relations avec l'Espagne plus loin que nous n'avons été en vous envoyant là-bas; faut-il, notamment, comme certains le suggèrent, que nous fassions entendre que nous serions fort honorés si le Gouvernement espagnol voulait accréditer quelqu'un auprès du Gouvernement belge? Je ne suis pas – je vous le déclare tout net – partisan de faire à cet égard une tentative quelconque.

A l'heure actuelle, ni la Suisse, ni le Portugal, ni la Turquie, ni le Vatican, n'ont de représentant auprès du Gouvernement belge. Si nous devons essayer d'obtenir que certains pays reprennent des relations tout à fait normales avec nous, il ne me semble pas qu'étant donné ce qui s'est passé, c'est par l'Espagne qu'il faudrait commencer.

Ceci acquis, je suis tout disposé à faire ce qui est en mon pouvoir pour faciliter votre mission. J'ai approuvé votre installation à l'Ambassade, j'ai demandé au Conseil les crédits nécessaires pour l'achat de votre mobilier et pour l'augmentation de votre indemnité. Je désire cependant souligner que, si je vois avec intérêt votre activité se manifester notamment dans le domaine économique et dans la préparation de relations futures avec l'Espagne, je ne désire pas que vous preniez à Madrid une position trop en flèche et que vous marquiez ainsi que le Gouvernement belge a complètement oublié les événements de 1940. La position que vous avez à prendre est toute entière faite de tacte et de nuances. J'ai pleine confiance en vous. Ne vous laissez cependant pas trop influencer par ceux qui, sur place, auraient un intérêt à brûler les étapes.

Veillez croire, mon cher de THIER, à mes sentiments les meilleurs.

(s) Spaak

Monsieur de THIER
Conseiller d'Ambassade,
Chargé des Affaires courantes de
L'Ambassade de Belgique à

⁵¹⁸ Thier, *Diplomate*, 174-176.

MADRID

Antwoord van de Thier aan Spaak

PERSONNELLE

Madrid, le 27 juillet 1944

Monsieur le Ministre,

Je vous remercie d'avoir bien voulu, par votre lettre du 8 juillet P/35, me faire connaître vos sentiments personnels au sujet de nos relations avec l'Espagne.

Je vous ai indiqué, par mon rapport du 24 juin, comment ma mission se présentait à Madrid et j'ajoute quelques précisions dans mon rapport officiel [...] du 25 juillet, que je vous adresse par courrier aujourd'hui. Mais, quel que soit le caractère que peut avoir ma mission, je pense comme vous que celle-ci comporte des nuances. Je n'ai pas oublié l'attitude du Gouvernement espagnol à l'égard de la Belgique et de ses représentants en 1940 et, si j'étais tenté d'en perdre le souvenir, la germanophilie persistante du régime franquiste – je ne dis pas le Ministère des Affaires Etrangères – et la manière dont il continue à traiter les représentants des pays occupés par l'Allemagne, suffiraient à refroidir mon zèle. Je n'ai aucune intention de prendre à Madrid une position en flèche ou de suggérer aux autorités espagnoles d'accréditer un représentation auprès du Gouvernement belge.

[...]

Si je dois agir prudemment, il importe cependant que je puisse remplir convenablement mes obligations et cultiver les sympathies que nous ont gardées de nombreux Espagnols. C'est pourquoi je vous suis reconnaissant d'avoir bien voulu autoriser mon installation à l'Ambassade, et d'avoir demandé au Conseil les crédits nécessaires pour l'achat du mobilier et l'augmentation de mon indemnité. L'aménagement de l'Ambassade ne sera pas facile. C'est une lourde tâche peu faite pour un célibataire qui n'a pas beaucoup de loisirs. Je ne pourrai l'accomplir que si, comme je l'espère, je trouve ici les concours indispensables.

J'espère que les bombardements de Londres ne sont pas trop pénibles et je vous prie de croire, Monsieur le Ministre, à mes sentiments bien dévoués.

(s) de Thier

Son Excellence
Monsieur P.H. Spaak
Ministre des Affaires Etrangères et du
Commerce Extérieur de Belgique à
LONDRES

2. Brief van Jacques de Thier aan Baron Hervé de Gruben⁵¹⁹

Madrid, le 3 juillet 1945

Cher Ami,

Je m'excuse de venir encore vous parler de l'Espagne, mais comme vous dirigez maintenant notre politique, je crois qu'il y a des choses, que je (ne) puis pas mettre dans un rapport officiel, qu'il est utile que vous sachiez :

Quand le Gouvernement était encore à Londres, je recevais parfois des communications de M. Spaak me donnant certaines directives. Depuis que le Gouvernement est rentré à Bruxelles, ces communications ont cessé. Sauf deux décisions : le refus de donner l'agrément demandé pour M. de

⁵¹⁹ AMBZ, 10.956Bis, de Thier aan de Gruben, Madrid, 3 juli 1945.

Cardenas et l'acceptation de M. Gullon comme Chargé d'Affaires, j'ai été livré à moi-même, et le Ministère est devenu pour moi à peu près aussi inexistant qu'en 1940.

Au début, je n'ai pas eu trop de peine à faire comprendre ici que nous avons des raisons légitimes pour différer la nomination d'Ambassadeurs. Aujourd'hui, cela devient plus difficile. Les Espagnols s'impatientent. Au Ministère des Affaires Etrangères, notre réserve est attribuée à l'antipathie personnelle de M. Spaak pour le régime de Franco. Ce Ministère a fait publier dans un des grands journaux de Madrid l'article de "LA METROPOLE" d'Anvers du 2 juin, qui prend vivement à partie M. Spaak à propos de nos rapports avec l'Espagne. J'ai fait remarquer au Sous-Secrétaire d'Etat que si son Gouvernement voulait améliorer ses relations avec la Belgique, des critiques adressées à notre Ministre des Affaires Etrangères ne me paraissent pas un bon moyen d'y arriver. Il m'a répondu: "Nous reproduirons toutes les critiques qui paraîtront dans vos journaux contre M. Spaak."

Un choix s'impose : Ou nous continuons à ne pas vouloir de relations normales avec l'Espagne; dans ce cas nous devons nous attendre à en payer les conséquences et à voir notamment nos intérêts économiques en souffrir. Ou nous décidons de reprendre des relations normales avec l'Espagne.

Il faudra alors veiller à deux choses : 1°) ne pas arriver trop tard. Il importe par exemple que nous ne soyons pas précédés dans cette voie par les Français. Cela ferait ici le plus mauvais effet, et nous perdriions le bénéfice de notre geste. Le Gouvernement espagnol a demandé l'agrément pour un Ambassadeur ou un Ministre à La Haye et à Oslo. Il sera intéressant de voir ce que ces deux pays répondront. 2°) A retirer de notre décision le maximum d'avantages. Les Espagnols tiennent beaucoup à "normaliser" leurs relations avec nous. Nous pourrions en leur annonçant que nous sommes disposés à accepter leur Ambassadeur, leur dire que nous voudrions d'abord, ou en même temps, régler quelques questions, par exemple : l'affaire Degrelle, le déblocage des pesetas à des firmes belges pour acheter des produits espagnols, la libération de nos quelques bateaux internés à Bilbao. Nous pourrions peut-être aussi leur demander une expression de regret pour la manière dont notre Ambassadeur a été mis à la porte en 1940. Je ne dis pas que nous réussirons mais cela vaudrait la peine d'essayer, nous ne retrouverons probablement plus une aussi belle occasion.

D'après des échos qui me sont parvenus, M. Spaak aurait l'intention de "normaliser" nos relations avec l'Espagne en septembre. Si c'est vrai, je crois que nous aurions intérêt à annoncer ici notre intention le plus tôt possible, de manière à pouvoir négocier d'ici-là, et dans une atmosphère plus favorable, le règlement des questions pendantes, de manière aussi à pouvoir arrêter la publication d'articles désagréables pour M. Spaak dans la presse espagnole.

(...)

J'espère que vous pourrez tirer parti de ces quelques remarques, et je vous prie de croire, cher Ami, à mes sentiments bien cordialement dévoués.

(s) Jacques de Thier

pour M. le Baron de Gruben
Directeur Général Adjoint de la Politique,
Ministère des Affaires Etrangères
BRUXELLES

3. Verenigde Naties – Algemene Vergadering. Resolutie 32 (I/I)⁵²⁰

26ste plenaire zitting – 9 februari 1946

1. THE GENERAL ASSEMBLY recalls that the San Francisco Conference adopted a resolution according to which paragraph 2 of Article 4 of Chapter II of the United Nations Charter “cannot apply to States whose regimes have been installed with the help of armed forces of countries which have fought against the United Nations so long as these regimes are in power.”

2. THE GENERAL ASSEMBLY recalls that at the Potsdam Conference the Governments of the United Kingdom, the United States of America and the U.S.S.R. stated that they would not support a request for admission to the United Nations of the Spanish Government “which having been founded with the support of the Axis powers, in view of its origins, its nature, its record and its close association with the aggressor States, does not possess the necessary qualifications to justify its admission.”

3. THE GENERAL ASSEMBLY, in endorsing these two statements, recommends that the Members of the United Nations should act in accordance with the letter and the spirit of these statements in the conduct of their future relations with Spain.

4. Nota van de Belgische Regering aan de Verenigde Naties⁵²¹

9 september 1946

Door Spaak via Ambassadeur Silvercruys van België te Washington aan Secretaris-Generaal van de UNO voorgelegd. Opgestuurd in Brussel op 5 september 1946.

Au mois de mai 1946, répondant à la demande exprimée par la Commission d’Enquête chargée par le Conseil de Sécurité de l’O.N.U. d’examiner le cas de l’Espagne, le Gouvernement belge a eu l’Honneur de lui faire parvenir un mémoire concernant le traître Léon Degrelle.

L’affaire Degrelle vient d’avoir de nouveaux développements, que le Gouvernement belge croit utile de soumettre à l’appréciation des organes de l’O.N.U., qui seront appelés dans l’avenir à examiner la question espagnole.

Le 22 août dernier, le Chargé d’Affaires de Belgique à Madrid a été averti que Degrelle avait été, la veille, invité à quitter l’Espagne dans un délai de 8 jours et qu’il était à cet effet placé sous un régime de liberté surveillée.

Le 24 août, il fut communiqué au Chargé d’Affaires de Belgique que Degrelle, durant la nuit du 21 au 22 août avait exécuté l’ordre qui lui avait été donné.

Malgré toutes les démarches faites auprès de lui, le Gouvernement espagnol refuse de donner le moindre détail sur la disparition de Degrelle; refuse d’indiquer par quelle frontière et avec quel moyen Degrelle aurait quitté l’Espagne, permettant d’ailleurs ainsi de supposer que Degrelle n’a pas quitté ce pays et qu’il s’y cache avec le consentement des autorités espagnoles.

Ce silence persistant du Gouvernement espagnol doit être considéré comme une véritable complicité qui s’est établie entre le traître belge et lui. Il est dans tous les cas la manifestation indiscutable de la volonté du Gouvernement espagnol de couvrir la fuite de Degrelle et d’empêcher ainsi dans la mesure des possibilités que la justice belge se saisisse du criminel qu’elle recherche.

L’aide ainsi publiquement et officiellement donnée à Degrelle est une nouvelle manifestation des sentiments d’amitié que le Gouvernement du Général Franco témoigne à ceux qui, pendant la guerre, se sont rangés aux côtés de l’Allemagne nazie et de sa volonté de les aider à échapper à un sort qu’ils ont mérité par les crimes politiques et de droit commun qu’ils ont perpétrés.

Il semble au Gouvernement belge que l’attitude de complicité du Gouvernement espagnol à l’égard d’un traître comme Degrelle, agent des Puissances de l’Axe pendant la guerre, est de nature à créer un trouble réel en Europe et à menacer la sécurité des nations démocratiques victorieuses.

⁵²⁰ *Yearbook UNO 1946-1947*, 67.

⁵²¹ AMBZ, 10.956Bis, nota van België aan de Verenigde Naties, 4 september 1946.

5. Verenigde Naties – Algemene Vergadering. Resolutie 39 (I/II)⁵²²

59ste zitting – 12 december 1946

The peoples of the United Nations, at San Francisco, Potsdam and London condemned the Franco regime in Spain and decided that as long as that regime remains, Spain may not be admitted to the United Nations.

The General Assembly, in its resolution of 9 February 1946, recommended that the Members of the United Nations should act in accordance with the letter and the spirit of the declarations of San Francisco and Potsdam.

The peoples of the United Nations assure the Spanish people of their enduring sympathy and of the cordial welcome awaiting in them when circumstances enable them to be admitted to the United Nations.

The General Assembly recalls that in May and June 1946, the Security Council conducted an investigation of the possible further action to be taken by the United Nations. The Sub-Committee of the Security Council charged with the investigation found unanimously:

- “(a) In origin, nature, structure and general conduct, the Franco regime is a Fascist regime patterned on, and established largely as a result of aid from Hitler’s Nazi Germany and Mussolini’s Fascist Italy.
- (b) During the long struggle of the United Nations against Hitler and Mussolini, Franco, despite continued Allied protests, gave very substantial aid to the enemy Powers. First, for example, from 1941 to 1945, the Blue Infantry Division, the Spanish Legion of Volunteers and the Salvador Air Squadron fought against Soviet Russia on the Eastern front. Second, in the summer of 1940, Spain seized Tanger in breach of international statute, and as a result of Spain maintaining a large army in Spanish Morocco large numbers of Allied troops were immobilized in North Africa.
- (c) Incontrovertible documentary evidence establishes that Franco was a guilty party with Hitler and Mussolini in the conspiracy to wage war against those countries which eventually in the course of the world war became banded together as the United Nations. It was part of the conspiracy that Franco’s full belligerency should be postponed until a time to be mutually agreed upon.”

THE GENERAL ASSEMBLY

CONVINCED that the Franco Fascist Government of Spain, which was imposed by force upon the Spanish people with the aid of the Axis Powers and which gave material assistance to the Axis Powers in the war, does not represent the Spanish people, and by its continued control of Spain is making impossible the participation of the Spanish people with the peoples of the United Nations in international affairs;

RECOMMENDS that the Franco Government of Spain be debarred from membership in international agencies established by or brought into relationship with the United Nations, and from participation in conferences or other activities which may be arranged by the United Nations or by these agencies, until a new and acceptable government is formed in Spain.

THE GENERAL ASSEMBLY

FURTHER DESIRING to secure the participation of all peace-loving peoples, including the people of Spain, in the community of nations,

RECOMMENDS that, if within a reasonable time, there is not established a government which derives its authority from the consent of the governed, committed to respect freedom of speech, religion and assembly and to the prompt holding of an election in which Spanish people, free from force and intimidation and regardless of party, may express their will, the Security Council consider the adequate measures to be taken in order to remedy the situation;

RECOMMENDS that all Members of the United Nations immediately recall from Madrid their ambassadors and ministers plenipotentiary accredited there.

THE GENERAL ASSEMBLY FURTHER RECOMMENDS that the States Members of the Organization report to the Secretary-General and to the next session of the Assembly what action they have taken in accordance with this recommendation.

⁵²² *Yearbook UNO 1946-1947*, 129-130.

6. Verenigde Naties – Algemene Vergadering. Resolutie 386 (V)⁵²³

THE GENERAL ASSEMBLY

CONSIDERING THAT:

The General Assembly, during the second part of its first session in 1946, adopted several recommendations concerning Spain, one of which provided that Spain be debarred from membership in international agencies established by or brought into relationship with the United Nations, and another that Member States withdraw their Ambassadors and Ministers from Madrid,

The establishment of diplomatic relations and the exchange of Ambassadors and Ministers with a Government does not imply any judgement upon the domestic policy of that Government,

The specialized agencies of the United Nations are technical and largely non-political in character and have been established in order to benefit the peoples of all nations, and that, therefore, they should be free to decide for themselves whether the participation of Spain in their activities is desirable in the interest of their work,

RESOLVES:

1. To revoke the recommendation for the withdrawal of Ambassadors and Ministers from Madrid, contained in General Assembly resolution 39 (I) of 12 December 1946;
2. To revoke the recommendation intended to debar Spain from membership in international agencies established by or brought into relationship with the United Nations, which recommendation is a part of the same resolution adopted by the General Assembly in 1946 concerning relations of Members of the United Nations with Spain.

⁵²³ *Yearbook UNO 1949-1950*, 344.

7. Nota voor Paul van Zeeland – 14 januari 1950⁵²⁴

Attitude de la Belgique à l'égard de l'Espagne

1. L'attitude de la Belgique à l'égard de l'Espagne est commandée par la position du problème espagnol au regard des Nations Unies.
2. Le 12 décembre 1946, l'Assemblée générale des Nations Unies prit une résolution qui recommandait aux Nations membres:
 - 1°) d'empêcher que le Gouvernement espagnol adhère aux institutions spécialisées à l'ONU et
 - 2°) de rappeler de Madrid les Ambassadeurs et Ministres plénipotentiaires qui y sont accrédités.
3. Lorsque le problème fut de nouveau posé devant l'Assemblée générale en 1947 et en 1949, la résolution qui précède ne fut pas modifiée ou infirmée. Il en résulte que cette résolution demeure en vigueur et que la situation de l'Espagne Franquiste au regard des Nations Unies n'a subi aucune modification depuis le 12 décembre 1946.
4. En ce qui concerne le retrait des Ambassadeurs et Ministres plénipotentiaires accrédités à Madrid, toutes les Nations Unies membres du Pacte d'Atlantique se sont conformées à la recommandation et sont donc toutes représentées à l'heure actuelle à Madrid par des Chargés d'Affaires seulement.
5. En ce qui concerne l'adhésion du Gouvernement espagnol aux institutions spécialisées rattachées à l'O.N.U., on constate également que la résolution a été jusqu'à présent intégralement appliquée. L'Espagne est donc exclue de tels organismes rattachés directement ou indirectement à l'O.N.U.
6. L'Espagne a participé néanmoins à certaines conférences intergouvernementales ou manifestations internationales non reliées à l'O.N.U.: elle a été invitée, par ex, à la Conférence de Bruxelles (1948) pour la révision de la Convention de Berne relative à la protection des droits d'auteurs, à une conférence internationale qui s'est tenue à Washington au début de 1949 sur les pêcheries atlantiques du Nord-Ouest, ainsi qu'à différentes manifestations telles que expositions internationales, foires commerciales, etc...
7. La presse du 12 janvier 1950 annonce une modification importante de l'attitude du State Department. Cette nouvelle qui ne nous a pas été confirmée encore officiellement, nous apprend que les Américains seraient disposés à voter lors de la prochaine assemblée des Nations Unies en faveur de tout projet de résolutions qui tendrait à annuler la recommandation du 12 décembre 1946
8. Monsieur le Ministre voudra bien trouver un annexe [...]

⁵²⁴ AMBZ, 12.407, nota "Attitude de la Belgique à l'égard de l'Espagne", niet getekend [voor van Zeeland], 14 januari 1950.

BIJLAGE V. EPILOOG BIJ DE ZAAK DEGRELLE

Na november 1946 werd het stil rond de affaire Degrelle. België begreep dat het geen antwoord zou krijgen op haar vraag waar Degrelle dan wel was gevlucht en Spanje antwoordde niet meer op de Belgische beschuldigingen. Vanaf november 1946 laaide de discussie in de Verenigde Naties over de Spaanse kwestie weer hoog op wat de zaak naar de achtergrond leidde. Toch toont het dossier Degrelle in het archief van het ministerie van Buitenlandse Zaken nog enkele aanwijzingen in verband met de zaak.

In ieder geval genoot Degrelle bescherming van vrienden. Degrelle heeft nooit het Spaanse territorium verlaten sinds zijn aankomst op 8 mei 1945. Dit schreef, in 1973, Jacques de Launay, een goed gedocumenteerde Franse journalist, die hem in Madrid interviewde⁵²⁵.

Wist men in Spaanse regeringskringen waar Degrelle was? Met andere woorden was er, zoals Spaak het in verschillende nota's liet weten, een medeplichtigheid van de Spaanse autoriteiten aan de verdwijning van Degrelle? Volgens de Thier waren de verschillende Spaanse diplomaten na de verdwijning van Degrelle "zeer verward." Hij schreef verder dat zijn contacten met de diplomaten van het Spaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, ondanks de gespannen relaties, steeds hoffelijk waren. Het zou wel kunnen, nog steeds volgens de Thier, dat zij niets wisten van een georganiseerde ontsnapping van Degrelle en dat zij dus ter goeder trouw waren als hem werd gezegd dat Degrelle het Spaanse territorium had verlaten⁵²⁶.

En dan is er nog het verhaal dat een majoor van de Belgische Staatsveiligheid, Georges de Lovinfosse, Degrelle wou kidnappen om hem naar België te voeren. Lovinfosse schreef in zijn boek dat hij daartoe de handtekening van Eerste Minister Van Acker kon afdwingen in januari 1946. Hij had een medeplichtige gevonden in een kolonel van de Spaanse Veiligheid! Dit ging uiteindelijk niet door, maar een maand later zou het opnieuw geprobeerd worden. Daarom keerde de Lovinfosse weer naar Brussel voor een nieuwe handtekening. Hij werd door Van Ackers kabinetschef Roch ontvangen die hem echter zei dat deze zaak behoorde aan Spaak "*et celui-ci ne désire à aucun prix que Degrelle rentre en Belgique. Alors abstenez-vous*⁵²⁷!" Eind 1974, schreef de Thier verder in zijn memoires, werd Roch door La Libre Belgique geïnterviewd. Daarin gaf hij toe dat hij Lovinfosse had gezien, maar ontkende wat hierboven is geschreven. De Thier had geen weet van dit project. Het is ook logisch dat de ambassade er zich niet mee mocht moeien⁵²⁸.

⁵²⁵ Launay, *o. c.*, 194.

⁵²⁶ Thier, *Diplomate*, 120.

⁵²⁷ De Lovinfosse, *Au service de Leurs Majestés*, 226-228. Ook De Launay, *o. c.* 189-192. Ook La Libre Belgique schreef over deze mislukte kidnapping, "Où est Léon Degrelle?"; La Libre Belgique (22 januari 1947) 1-2.

⁵²⁸ Thier, *Diplomate*, 121. Dit interview: La Libre Belgique, 6 december 1974, 1.

Op verschillende momenten dook Degrelle weer op, na interviews in Spaanse en zelfs Belgische magazines. Vaak werd dan in de Kamer de minister van Buitenlandse Zaken geïnterpelleerd. Naarmate de jaren zich vorderden, werden de kansen op een uitlevering kleiner. In 1954 werd Degrelle door een Spaanse wettig geadopteerd en kreeg hij zo de Spaanse nationaliteit. Geen enkel land levert één van haar onderdanen uit⁵²⁹.

In 1949 publiceerde Degrelle zijn memoires in het Spaans, *La campagne de Russie 1941-1945*, bij de uitgeverij van Serrano Suñer. In het ministerie werd gezocht hoe deze memoires in België verboden zouden kunnen worden. Er werd aan de Franse vertaler en autoriteiten gevraagd, via de Belgische ambassade in Parijs, dat het boek uit de handel zou worden genomen. Eind november 1949 verbood het Franse ministerie van Binnenlandse Zaken het boek⁵³⁰.

Ook bij de publicatie van het tweede deel van zijn memoires, *La cohue de 1940*, werd het boek verboden. Toch deed een passage stof in het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken opwaaien. In april 1945, zo schreef Degrelle, vroeg hij aan von Ribbentrop, Duitse minister van Buitenlandse Zaken, wat het lot zou zijn van de Belgische soldaten die tegen de geallieerden hadden gevochten, indien zij na de oorlog in neutrale landen vertoefden. Ribbentrop zou hem geantwoord hebben dat zij normaal zouden worden uitgeleverd aazn hun land van herkomst. Minister van Zeeland stuurde daarom brieven naar Bern, Stockholm, Londen en Washington om te vragen of dat wel zo was. De antwoorden bleken negatief te zijn. Slechts het Foreign Office bevestigde enigszins wat Degrelle schreef. De Duitse regering had rond maart 1945 zo een démarche via de Zwitserse regering gedaan. Een enquête werd toen uitgevoerd maar met het einde van de oorlog in zicht was er geen antwoord gegeven noch aan de Duitse noch aan de Belgische regering⁵³¹.

⁵²⁹ La Libre Belgique, 4 april 1994, 3.

⁵³⁰ AMBZ, 17.128 I, correspondentie tussen Beyens en Spaak, Guillaume en van Zeeland tussen 27 augustus 1949 en 24 november 1949. In België werd het verboden op artikel 123 van het Strafwetboek. Guillaume stuurde wel twee exemplaren naar het ministerie...

⁵³¹ AMBZ, 17.128 I bewaart de hele correspondentie, voor het Britse antwoord: Obert de Thieusies aan van Zeeland, 10 juli 1950.